

Warszawa, dnia 16.06.2022 r.

Prof. Tomasz Milanowski

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Wydział Malarstwa

Recenzja rozprawy i pracy doktorskiej Pani mgr Magdaleny Peli zatytułowanej *Ślady codzienności. Rytuał powtórzenia*, sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki plastyczne, dyscyplinie sztuki piękne wszczętym przez Radę Naukową ds. stopni w dziedzinie sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku.

Rada Naukowa ds. stopni w dziedzinie sztuki, działając na podstawie art.14 ust.2 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (Dz.U. z 2017 r., poz.1789 ze zm.) w związku z art.179 ust.2, ustawy z dnia 3 lipca 2018 r., przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r., poz. 1669 ze zm.) powołała mnie na recenzenta w ww. przewodzie.

Promotorem w przewodzie doktorskim mgr Magdaleny Peli jest prof. Krzysztof Gliszczyński. Funkcję promotora pomocniczego pełni dr hab. Marcin Zawicki, prof. ASP.

Otrzymałem informację, że praca doktorska prezentująca wysoki poziom artystyczny może zostać wyróżniona na mocy Zarządzenia Rektora 20/2018 z dnia 17 kwietnia 2018 r. Zamierzam skorzystać z tej możliwości i w niniejszej recenzji zawrzeć wniosek o wyróżnienie pracy doktorskiej *Ślady codzienności. Rytuał powtórzenia*.

Podstawowe dane o doktorantki

Magdalena Pella urodziła _____ Jest artystką wizualną, malarką, autorką obiektów. Doktorantką ASP w Gdańsku, gdzie w 2015 r. ukończyła Wydział

Malarstwa. Jest również absolwentką kulturoznawstwa na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego.

Laureatka *VII Ogólnopolskiej Wystawy Najlepszych Dyplomów ASP w Polsce, XXV Ogólnopolskiego Przeglądu Malarstwa Młodych Promocje 2015* oraz *III Ogólnopolskiego Konkursu Malarskiego im. Leona Wyczółkowskiego* w 2018 r. Finalistka *V Ogólnopolskiego Przeglądu Młodego Malarstwa Świeża Krew* oraz konkursu o *Grand Prix Fundacji im. Franciszki Eibisch* w 2015 r. Stypendystka Ministra Edukacji i Szkolnictwa Wyższego oraz laureatka Nagrody Specjalnej Rektora ASP w Gdańsku. Magdalena Peli była nominowana do Nagrody Głównej podczas *XXIII Ogólnopolskiej Wystawy Tkaniny Unikatowej* w Centrum Muzeum Włókiennictwa w Łodzi oraz do finału *III Międzynarodowego Konkursu Malarskiego Fundacji Trzy Mosty*.

Magdalena Peli jest autorką 11 wystaw indywidualnych, które zrealizowała po dyplomie w ASP w Gdańsku w 2015 r. Warto podkreślić, że ekspozycje prac doktorantki miały miejsce w znanych i prestiżowych galeriach w Polsce, takich jak: *Galeria Promocyjna, Galeria Bardzo Biała* i *MITO* w Warszawie, *Galeria Miejska* w Gdańsku, *Galeria Wspólna* w Bydgoszczy, czy też *Galeria Podlaska*. Wysoko przeze mnie ocenianą aktywność wystawienniczą mgr Magdaleny Peli potwierdza także udział w wielu wystawach zbiorowych, także poza granicami Polski. Należałoby wymienić miejsca i wydarzenia takie jak: *Eksperyment. Międzynarodowa wystawa tkaniny artystycznej*, Slippery Rock University w Pensylwanii w USA; *Samotność jest złudzeniem* w *Galerii Latarka* w Budapeszcie, *Dialog Performatywny* w Orleanie we Francji, *Bacalar* w Meksyku, czy wystawę poplenerową *Międzynarodowego Festiwalu Sztuki w Tegher* w Armenii. Imponującą liczbę wystaw zrealizowanych przez doktorantkę uzupełniają miejsca znane i prestiżowe: *Wielka Zbrojownia* w Gdańsku, *Galeria Sztuki* w Legnicy, *Muzeum Narodowe* w Gdańsku (Oddział Sztuki Nowoczesnej).

Ocena rozprawy doktorskiej

Dysertacja doktorska mgr Magdaleny Peli zatytułowana *Ślady codzienności. Rytuał powtórzenia* jest dziełem spójnym i w pełni spełniającym warunki *Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*. W moim odczuciu rozprawa ta jest świadectwem głębokiej dojrzałości intelektualnej mgr Magdaleny Peli. W połączeniu z otwartością autorki, jej interdyscyplinarną dociekliwością

dojrzałością artystyczną, ale przede wszystkim poziomem refleksji intelektualnej i powagą w podejściu do tworzonej przez siebie sztuki. Obcując z prezentowanym cyklem prac, zostałem wtedy naprowadzony na trop jej poszukiwań artystycznych, co do których intuicja mnie nie myliła:

„Pela odnosi się w swoich pracach do zjawiska rytualizacji powtórzenia, konstytuującego i rytualizującego codzienność. W antropologii codzienności bardzo ważną rolę odgrywa rytm, który tworzy harmonię codzienności. Zburzenie harmonii wiąże się z katastrofą i przerwaniem odwiecznej powtarzalności, która (...) odpowiada za spokój i ciszę”.

Rozprawa doktorska *Ślady codzienności. Rytuał powtórzenia* satysfakcjonująco eksplikuje wszystkie interesujące artystkę zagadnienia poruszane w jej twórczości. Dysertację otwiera *Wstęp*, w którym to artystka definiuje interesujący ją obszar poszukiwań:

„(...) odpowiadam na pytanie, czy tytułowe ślady, które zawężam do ludzkich zapisów, mogą odpowiadać o przepływie naszej obecności i fizyczności (...) Moim celem nie jest przedstawienie sensów notatek, lecz śladów pisma i obecności. Teksty zamieniają się więc w sznury ornamentów, nieczytelnych ciągów znaków. Badam moment zderzenia odbiorecy z nieczytelnym (...) Celem mojej pracy jest nobilitacja zbieranych odpadów, a także wyciągnięcie z ukrycia oczywistości, które warunkują harmonię codziennego powtórzenia”.

Budowany przez doktorantkę opis jest świadectwem procesu poszukiwań i głębokich rozważań teoretycznych. Jest to praca żywa i autentyczna, która ukazuje głęboką potrzebę zdefiniowania genezy własnej twórczości. Rozważania te bezpośrednio prowadzą czytelnika do części praktycznej doktoratu, czyli dwóch obiektów *commonplace book*, obrazów wchodzących w skład cyklu *Ślady codzienności. Rytuał powtórzenia* oraz wybranych oryginałów zapisów i notatek umieszczonych w szklanych gablotach.

W rozdziale I składającym się z podrozdziałów o tytułach *Zauważyć oczywistość, Ślady zapisów – reorganizacja kultury oralnej i gazeta codzienna, Ludowość/codziennosc, Nie-codzienna codzienność, Zauważenie niewidzialnego na gruncie sztuki* doktorantka kieruje uwagę na znaczenie banalnego, codziennego gestu w odkrywaniu definiowanego przez siebie w pracy „niezauważalnego”. Jak pisze, jej celem jest „nobilitacja codziennych śladów” i wątek ten staje się lejtmotywwem dysertacji doktorskiej. To właśnie fizyczność i biologiczność gestu oraz jego konsekwencje są źródłem zainteresowań i inspiracji doktorantki. Tłumaczą wiele rozwiązań formalnych użytych w przedstawianych pracach malarskich – haft, ręcznie wycinane szablony, użycie naturalnych pigmentów, tempery jajowej czy pszczelego wosku. Przyjęta przez artystkę metoda twórcza jest przez nią poddana refleksji i stosowana z

oraz postawą artystki poważnej i poszukującej, prezentowana praca doktorska pozwala żywić nadzieję, że wniesie znaczący wkład w rozwój sztuki. Pani Magdalena Pela z zaangażowaniem i odpowiedzialnością spełnia się także w roli dydaktyczki, co jest budujące w kontekście rozwoju jej kariery artystycznej oraz akademickiej. Warto na wstępie niniejszej oceny sięgnąć do opinii promotora kandydatki – prof. Krzysztofa Gliszczyńskiego:

„Doktorantka jest osobą niezwykle aktywną i zaangażowaną, poszukującą w swojej pracy artystyczno-badawczej oryginalnych rozwiązań. Efekty pracy doktorantki są wysoce satysfakcjonujące (...) Skupiała się w swojej pracy oraz rozwijała pojęcie szczegółu, który emancypował z indywidualnych, intymnych małych światów pozyskiwanych z zapisków swoich bliskich. Bada kartograficzną mapę zbiorowości, namierzając w niej granice istnienia jednostki, która nieustannie się zmienia, podlega wręcz anamorfizacji. W sposób płynny przenosi badane pojęcia w obszar sztuki, szukając dla niej nowej formy plastycznej. Ostatecznie jej forma badań i pracy artystycznej kształtuje się wokół zagadnień codzienności, zbierania i analizowania śladów bytności. Zwraca uwagę na rytualizację, która staje się w jej przypadku formą, która przenosi jej doświadczenia i refleksje w świat sztuki.”

Prof. Anna Królikiewicz w swojej opinii na temat współpracy z doktorantką mgr Magdaleną Pelą, sporządzoną w związku z ubieganiem się przez wyżej wymienioną o wszczęcie przewodu doktorskiego Międzywydziałowych Środowiskowych Studiów Doktoranckich Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, dodaje:

„Nie jest niezauważalne dla uczonej przez nas młodzieży, jak aktywni jesteśmy jako praktycy, a Pela jest widoczna, odnosi sukcesy jako malarka i potrafi się dzielić swoim bieżącym artystycznym doświadczeniem (...) Świadomy sposób w jaki rozmawia o swoim malarstwie i ono samo dają powód mieć pewność, że warstwa artystyczna doktoratu na równi z badawczą ujęta w tekście doktorskim będzie emanacją dojrzałości, determinacji i uporczywej pracy nad wytyczonym przez siebie zagadnieniem i warsztatem twórczym, jako medium dla intelektu, nie dla samej tylko intuicji i emocjonalności”.

Przywołane opinie potwierdzają moje spostrzeżenia. Doktorantka wyróżnia się aktywnością i zaangażowaniem nie tylko w zgłębianiu wiedzy niezbędnej do formułowania refleksji teoretycznej. Jest także twórczą i oryginalną artystką oraz cenioną i zaangażowaną w środowisku akademickim dydaktyczką. Dysertacja doktorska dodatkowo utwierdza mnie w tym przekonaniu.

Miałem przyjemność współpracować z doktorantką w listopadzie 2019 roku, w *Galerii Bardzo Białej* w Warszawie, w której pełniłem funkcję kuratora artystycznego. Magdalena Pela wraz z Katarzyną Dyjewską zaprezentowały wówczas wystawę *Pela/Dyjewska//Pusto/Pełno*. To wtedy, dzięki tej ekspozycji zwróciłem uwagę na gdańską artystkę. Ujęła mnie ona swoją

odpowiedzialnością i rozważą – można powiedzieć, że Pela wykorzystuje anachroniczność dawnych technik, by dopełnić je środkami komunikacji dostępnymi nam współcześnie.

Magdalena Pela proponuje sztukę opartą na dogłębnej wiedzy i znajomości tematu. Skoncentrowana na wątku „zmagania się z zapisem tymczasowości, jego światłem, barwą i ruchem” analizuje tendencje, zjawiska i prądy zachodzące w sztuce. Fascynacja sprawami błahymi i ich ulotnością towarzyszy także jej twórczości. W rozdziale II składającym się z podrozdziałów: *Geneza i rozwój badań*, *Commonplace book*, *Mapa zbiorowości*, *Gest odcisku*, *Pismo-ciało-dotyk*, *Keloid*, *Drobiny bytu i dekoracja codzienności: Kurtyna*, *Nieczytelność i organiczność – cykl obrazów Ślady codzienności*, *Rytuał powtórzenia* Magdalena Pela snuje rozważania dotyczące *common people*, zbiorowości traktowanej jako środowisko. Przestrzeń będąca miejscem wspólnym to punkt wyjścia do rozważań o erudycji wysokiej próby, stanowiących także doskonałą egzemplifikację twórczości doktorantki.

Rozdział III zbudowany jest z podrozdziałów: *Rytuał powtórzenia*, *Problematyka stanu badań pojęcia rytuału*, *Funkcje rytuału w kontekście badań*, *Filozofie powtórzenia*. To przede wszystkim w tej części wybrzmiewa trafna definicja działań doktorantki, które „można nazwać pewnego rodzaju pracą o tym, czego obawiamy się najbardziej i nad czym nie mamy kontroli – nieubłagany wpływ czasu”. W Podsumowaniu doktorantka pisze – z czym w pełni się zgadzam po zapoznaniu się z jej pracą – że „przeprowadzone badania służyły próbie przeanalizowania śladów codzienności zawężonych do ludzkich zapisów”.

Rozprawę zamyka *Abstrakt*, *Bibliografia* składająca się z 32 przypisów oraz dokumentacja fotograficzna części praktycznej rozprawy doktorskiej, w tym obiektów *commonplace book* i cyklu obrazów *Ślady codzienności*, *Rytuał*.

Recenzując pracę tak dojrzałą i spójną, opartą na badaniach oraz znajomości zagadnień filozofii czy historii sztuki, nie mogę nie zauważyć i nie docenić jej wyjątkowości. Prezentowany poziom artystyczny pracy upoważnia mnie do złożenia wniosku o jej wyróżnienie. Część teoretyczna pracy napisana jest wzorowo, doktorantka nie tylko wykazuje się wiedzą, ale także potrafi przybliżyć i wyjaśnić interesujące ją zagadnienia, powody wizualnych rozwiązań stosowanych we własnej twórczości. A efekty jej działań wychodzą daleko poza granice tradycyjnie rozumianego obrazu, bo Magdalena Pela tworzy dzieła przenikające do świadomości społecznej, czego najlepszym przykładem może być wykonany przez nią wielowątkowy obiekt *Stół* eksponowany w *Europejskim Centrum Solidarności*. Wszystkie prace wchodzące w skład praktycznej części rozprawy doktorskiej są doskonale

przemyślane i konsekwentnie, w duchu płynących z przemyśleń wniosków, wykonane. Bogactwo użytych środków wyrazu wzmacnia ich przekaz. Różnorodność proponowanych przez doktorantkę działań łączy atrakcyjność wizualną z głęboką i szlachetną myślą. Wyczuwam w artystycznej postawie Magdaleny Peli skupienie, powagę i odpowiedzialność za własną twórczość. Jestem jej za to wdzięczny, a obcowanie z jej pracą doktorską otworzyło przede mną nieznane mi do tej pory obszary percepcji.

Konkluzja

Jestem przekonany, że postawa mgr Magdaleny Peli, zarówno w pracy artystycznej, jak i teoretycznej, zasługuje na uznanie i wyróżnienie pracy doktorskiej jako pracy prezentującej wysoki poziom. Doktorantka w dojrzały sposób potrafi przekonać nas do swoich przemyśleń i realizacji. Nawet więcej – nakłania do refleksji i namysłu nad istotą sztuki i jej potencjalnym wpływem na nasze losy. Zaprezentowane decyzje artystyczne są dojrzałe i klarowne, a zaproponowany temat dysertacji doktorskiej *Ślady codzienności. Rytuał powtórzenia* interesujący i nowatorsko przedstawiony. Zestaw prac i obiektów malarskich będących przedmiotem niniejszej recenzji stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego. Magdalena Peli prezentuje poziom świadczący o ukształtowanej, dojrzałej i odpowiedzialnej osobowości artystycznej. Zgodnie z art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 r. poz. 1789) stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Magdaleny Peli *Ślady codzienności. Rytuał powtórzenia* spełnia wymagania art.13 ww. ustawy. Pani Magdalena Peli ze swoim interesującym dorobkiem twórczym, intelektualną kulturą oraz bogatym doświadczeniem artystycznym i pedagogicznym w pełni zasługuje na przyznanie stopnia doktora.


Prof. Tomasz Milanowski